korve, sõelu, vokke ja puunõusid. Ruskaveres tehakse laiema ümbruskonna jaoks vankreid. Sääritse ümbruses on elukutselisi marjulisi ja seenelisi.

Idapoolses metsarikkas kihelkonna osas annab elanikele teenistust ka metsatöö ja voorimine ning parvetamine. Jõe- ja Saaremõisa ning Ruskavere ümbruse mets saadetakse Kääpa ja Omedu jõge mööda Peipsini, kust palgid parvedeks köidetult Narva veetakse. Alajõe metsadest veetakse saadused talveteel Voldi jaama või Peipsi äärde. Samuti on lugu Elistvere ja Vara metsades. Osalt toimetatakse parvetamist ka Amme ja Emajõge mööda — Tartu.

Tarvisminevad kaubad toovad elanikud Tartust. Sinna toimetatakse ka põllutöö-, karja- ja käsitöö-saadused. Et kihelkond linnast võrdlemisi kaugel, iseäranis selle põhjaosa, ja raudtee puudub, siis pole linnaga läbikäimine kuigi elav.

Laata peetakse 4 korda aastas (vt. lhk. 258).

**Vaimline elu.** Kihelkonna elanikud on suures enamuses luteriusulised. Ap.-õigeusulisi on umbes 400 hinge Välgi, Uhmardu ja Särgla külas. Kahes esimeses külas on vene kirikud. Üksikuis külades on vähemal arvul lahkusulisi: Jõeväljal on adventistide kooskäimiskoht, Sookalduse, Matjama ja Vara ümbruses elavad hussiitlased ja herrnhuutlased, Kudinal käivad baptistid Virtsa küla Madi talus koos; ennemalt käinud lahkusulised Vara mõisas lugemistel, sest mõisaomanik olnud ka üks nende seast. Revolutsioonipäevil 1917. a. saanud usuvennad peksa ja „usk lahtunud ära". Välgi ja Kaitsemõisa ümbruses elab „ilmaparandaja" Tahi Jakob, kes loeb end pühaks meheks, prohvetiks, käib kutsumatult taludes pidudel ja simmanitel ning peab seal inimestele noomitusjutlusi.

Vanad rahva kombed on kadunud või neid peetakse ainult naljaks. Jaani- ja maitule tegemisega ning märdi- ja kadrisandiks käimisega teotsevad peaasjalikult ainult noored.

Pidulikult pühitsetakse tähtsamaid perekondlikke sündmusi — pulmi, varrusid, matuseid, kuid nendega ühenduses olevad vanemad kombed on juba kadunud. Talguid peetakse ainult veel sõnnikuveol.

Seltskondlik elu on kihelkonnas eriti möödunud aastasaja paaril viimasel aastakümnel elavamat hoogu võtma hakanud, kuna kihelkonna meestekoor juba I eesti laulupeo (1869. a.) aegadest saadik tagajärjekalt töötas. Seltsielu algatajaiks ning silmapaistvaiks kandjaiks on olnud Vaidavere küla kohaomanikud Gustav Veski († 1898. a.) ja Gustav Peetsu, kellede eestvõttel koorilaulu, näitemängu (ka operetiga — esimest korda maaoludes) ja puhkpillide-koori mänguga kodukihelkonnast väljaspoolgi esineti. Muu seas on kihelkonna meestekui ka segakoor mitmel üldisel laulupidul kiitva tunnustuse osaliseks saanud. Sõja-aegsed olud lõpetasid seltsielulise tegevuse pea täiesti.

Noorte inimeste koosviibimis- ja ajaviite-kohtadeks on mitmel pool omavahelised külapidud, mida peetakse igal pühapäeval isetalus. Elistvere pool nimetatakse neid „rändavaiks simmaniteks", Välgis — „subrikuiks" ja „kirmasteks". Mõnes külas on veel kiiged, millede